

בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית: עושין כל צרכי המות (בשבת) סכין ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזיזו בו אבר. שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין. קושרים את הלחי, לא שיעלה, אלא שלא יוסיף. וכן קורה שנשברה, סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה, לא שתעלה, אלא שלא תוסיף. אין מעמצין את המות בשבת, ולא בחל עם יציאת הנפש. והמעמץ עם יציאת נפש, הרי זה שופך דמים:

פרק כד מי שהחשיך לו בדרך, נותן כיסו לנכרי. ואם אין עמו נכרי, מניחו על החמור. הגיע לחצר החיצונה, נוטל את הכלים הנטלין בשבת. ושאינן נטלין בשבת, מתיר את החבלים, והשקין נופלין מאליהם: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ומפספסים את הכיפין, אבל לא את הזרין. אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה, בין דקה בין גסה. רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה: אין אובסין את הגמל, ולא דורסין, אבל מלעיטין. ואין ממרים [בא מזמריאים תי' להע"ב] את העגלים, אבל מלעיטין. ומהלקטין לתרנגולין, ונותנין מים

פרקי אבות

נהנו ישראל לקרוא פרקי אבות מדי שבת בשבת, בין פחה לשבועות. ושמעתי הטעם נכיון שהתורה ניתנה בשבועות, וחז"ל אמרו אם אין דרך ארץ אין תורה, לכן קוראים פרקי אבות כדי להתחזק במדות טובות ודרך ארץ, ונהיה כלי מחזיק ברכה – כלי קיבול לתורה הקדושה. ועוד, כיון שצריך אדם לשמור היטב על עיניו בימי הקיץ החמים, ובגלל החום והפורקן נכשל בכל מיני פרישות, לכן קוראים פרקי אבות, המכיל נוסח המנהג לכבות, לדפן היצר מתאוות ותועבות. מנהג עתיק היה בצפת, שאם חל אסרו חג של פסח בשבת (בא"י), מתחילים באותה שבת לומר פרקי אבות, ובשבת שקדם חג השבועות

מסכת אבות

פרק ראשון

בלי ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמך כלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ. נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:

א נושה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים: הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה: **ב** שמעון הצדיק היה משידי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים: **ג** אנטיגנוס איש סובי, קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, והווי מורא שמים עליכם: **ד** יוסי בן יועזר איש צדקה, יוסי בן יוחנן איש ירושלים, קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צדקה אומר, יהי ביתך בית יעזר לחכמים, והווי מתאבק בעפר רגליהם, והווי שותה בצמא את דברייהם: **ה** יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר, יהי ביתך פתוח לרוחה, והווי עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחמור באשת חברו. נזכאן אמרו חכמים, כליהמרה שיחה עם האשה, גורם רעה לעצמו, וכסל מדברי תורה, וכופו יורש זהנים: **ו** יהושע בן פרוחיה ונתאי הארכלי, קבלו מהם. יהושע בן פרוחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, והווי הן את כל האדם לכף זכות: **ז** נתאי הארכלי אומר, רחוק משכן רע, ואל תתחבר לרשע, ואל תתאוש מן הפרענות: **ח** יהודה בן טובאי ושמעון בן יששת קבלו מהם. יהודה בן טובאי אומר, אל תעש עצמך בעורכי הדין, וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך, יהו בעיניך כרשעים,

וכשנפטרים מלפניך, יהו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את הדין: **ט** שמעון בן יששה אומר, הווי מרבה לחקור את העדים, והווי זהיר בדבריה, שמא מתוכם ילמדו לשקר: **י** שמעיה ואבטליון קבלו מהם. שמעיה אומר, אהוב את הפלאכה, ושנא את הרבנות, ואל תתודע לרשות: **יא** אבטליון אומר, חכמים! הזהרו בדבריכם, שפא תחובו חובת גלות, ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הנאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל: **יב** הלל ושמואי קבלו מהם. הלל אומר, הווי מתלמידיו של אהרן, אהב שלום, ורודף שלום, אהב את הבריות, ומקרבן לתורה: **יג** הוא היה אומר, נגיד שמא אבר שמה, ודלא מוסיף יספ, ודלא יליף קטלא חיב, ודאשתמש בתגא חלף: **יד** הוא היה אומר, אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו, אימתי? **טו** שמואי אומר, עשה תורתך קבע, אמור מעט ועשה הרבה, והווי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות: **טז** רבן גמליאל היה אומר, עשה לך רב, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אסודות: **יז** שמעון בנו אומר, כל יומי גרלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה, וכלי המרבה דברים מביא חטא: **יח** רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם עומד: על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר: אמת ומשפט שלום, שפטי בשעריכם:

רבי חנניא בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר: **י** חפץ למען צדקו. יגדיל תורה ויאדיר הואלף בשוא נח ולא בהתפ סהח

* יש מפרשים סלה לזכות סלקון וכו' וארס זכרן, צהתורה והמצות מוכנים נוסו ונלשחו של אדם, אם מקיימן בהימן.

כל־ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמך כלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ. וצדק נשעי מעשה ידי להתפאר:

פרק שני

א) רבי אומר, איווהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל־ישרהיא תפארת לעשיה, ותפארת לו מן האדם. יהוי והיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. והמתכל בשלשה דברים, ואי אתה בא לידי עברה: דע מה למעלה מפך, עין רואה ואין שומעת, וכל־מעשיך בספר נכתבין: ו) רבן גמליאל בנו של רבי יוחנה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם־דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון. וכל־תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. וכל־העמלים עם־הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שוכות אבותם מסייעתו, וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה, כאלו עשיתם: ו) הו והירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצד עצמן, נראין כאותבין בשעת הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דתקו: ו) הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בשל רצונה מפני רצונו, כדי שיבשל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרוש מן הצבור, ואל תאמן בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע, שמופו להשמוע, ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שפא לא תפנה: ו) הוא היה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הבישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא פליהמרבה בסחורה מתכים, ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש: ו) אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על־פני המים, אמר לה, על ראטפת אטפוך, וסוף מסיפך יטופון: ו) הוא היה אומר, מרבה בשר, מרבה רמה. מרבה נכסים, מרבה ראגה. מרבה נשים, מרבה

כשפים. מרבה שפחות, מרבה ופה. מרבה עבדים, מרבה גול. מרבה תורה, מרבה תיים. מרבה ישיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא. ו) רבן יוחנן בן־זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר, אם לפדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת: ו) תמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן־זכאי, ואלו היו רבי אליעזר בן־הורקנוס, רבי יהושע בן־חנניא, רבי יוסי הכהן, רבי שמעון בן־גמליאל ורבי אלעזר בן־ערוך. הוא היה מונה שבחן: רבי אליעזר בן־הורקנוס, בור מיר שאינו מאבד ספה. רבי יהושע בן־חנניא, אשרי יולדתו. רבי יוסי הכהן, חסיד. רבי שמעון בן־גמליאל, ירא חטא. רבי אלעזר בן־ערוך, במעין המתגבר. הוא היה אומר, אם יהיו כל־חכמי ישראל בכף מאונים, ואליעזר בן־הורקנוס בכף שניה, מכריע את כלם. אבא שאיל אומר משמו, אם יהיו כל־חכמי ישראל בכף מאונים, ואליעזר בן־הורקנוס אף עמהם, ואליעזר בן־ערוך בכף שניה, מכריע את כלם. אמר להם, צאו וראו איווהי דרך טובה שיזבק בה האדם? רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אפר להם, רואה אני את־דברי אלעזר בן־ערוך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם. אפר להם, צאו וראו איווהי דרך רעה שינתחק ממנה האדם? רבי אליעזר אומר, עין רעה. רבי יהושע אומר, חבר רע. רבי יוסי אומר, שכן רע. רבי שמעון אומר, הלה ואינו משלם. אחד הלה מן האדם, כלה מן המקום, שנאמר: לזה רשע ולא ישלם. וצדיק חונן ונותן: רבי אלעזר אומר, לב רע. אפר להם, רואה אני את־דברי אלעזר בן־ערוך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם. ו) הם אמרו שלשה דברים. רבי אליעזר אומר, יהי כבוד

חברך חביב עליך כשלקה, ואל תהי נח לכעוס, ושוב יום אחד לפני מיתתך, והרי מתחמס כנגד ארץ של חכמים, והרי זהיר בגחלתן שלא תפנה, שנשיכתן נשיכת שיעל, ועקינותן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש: **יא** רבי יהושע אומר, עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות, מוציאין את האדם מן העולם: **יב** רבי יוסי אומר, יהי קמון חברך חביב עליך כשלקה, והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים: **יג** רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, שנאמר: כי חנו ורחום הוא, אך אפים ורב חסד, ונתם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך: **יד** רבי אלעזר אומר, הוי שקוד ללמוד תורה, ודע מה ישתשיב לאפיקורוס, ודע, לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעלתך: **טו** רבי טרפון אומר, היום קצר, והמלאכה הרבה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק: **טז** הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להבטל מפנה. אם למדת תורה הרבה, נותנין לך שכר הרבה, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעלתך. ודע, שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא:

רבי חנניא בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר: **יז** חפץ למען צדקו. גודל תורה וואריר:

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמך כלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ. נצר מסעי מעשה ידי להתפאר:

פרק שלישי

א **עקביא בן מהללאל אומר,** המתפל בשלשה דברים, ואין אתה בא לידי עברה: דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין ותשובה. מאין באת? מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך? למקום עפר רמה ותולעה. ולפני מי אתה עתיד לתן דין ותשובה? לפני מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא: **ב** רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו: **ג** רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר: ובמושב לצים לא ישב. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר: או נדברו יראי יי איש אל רעהו. ויקשב יי וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יי, ולחושבי שמו: אין לי אלא שנים, מנן אפלו אחד, שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר? שנאמר: ישב בדרך יראים. כי נטל עליו: **ד** רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מובחי מתים, שנאמר: כי כל שלחנות, מלאו קיא צאה, בלי מקום. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מושלחנו של מקום, שנאמר: וירבו אלי, זה השלחן אשר לפני יי: **ה** רבי חנינא בן חכינאי אומר, הנעור בליקלה, והמתלך בדרך יחידי, ומפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו: **ו** רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ, וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ: **ז** רבי תלפתא איש כפר חנניא אומר, עטרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר: אלהים נצב בעד-תאל, ומנן אפלו חמשה? שנאמר: ואגדתו על ארץ יסרה. ומנן אפלו שלשה? שנאמר:

בקרוב אלהים ישפט. ומניין אפלו שנים? שנאמר: או נדברו יראי
 יי איש אל רעהו, ויקשב יי וישמע, וגו'. ומניין אפלו אחד?
 שנאמר: בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך:
 וי רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו, שאתה ושילך
 שלו. וכן בדרור הוא אומר, כי ממוך הכל וסידך נתנו לך: וי רבי
 שמעון אומר, המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו ואומר:
 מהנאה אילן זה, ומהנאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב, כאלו
 מתחייב בנפשו: וי רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר,
 כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב
 בנפשו, שנאמר: רק השמר לך ושמר נפשך מאד, פן-תשכח
 את הדברים אשר ראי עיניך. יכול אפלו תקפה עליו משנתו?
 תלמוד לומר: ופן-יסורו מלכתך כל ימי חייך, הא אינו מתחייב
 בנפשו, עד שישוב ויסירם מלבו: וי רבי חנינא בן-דוסא אומר,
 כל-שיראת חסאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל-שחכמתו
 קודמת ליראת חסאו, אין חכמתו מתקיימת: וי רבי יהוה אומר,
 כל-שפעשיו מרבין מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל-שחכמתו
 מרבה מפעשיו, אין חכמתו מתקיימת: וי רבי יהוה אומר, כל-שרוח
 הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. וכל-שאין רוח
 הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו: וי רבי דוסא
 בן-הרבינס אומר, שנה של שחרית, ויין של צהרים, ושיתת
 הקרים, וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, מוציאין את האדם
 מן העולם: וי רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את והסיר בקפו
 חטף אחרי ה' הדיעה. כי בשעה הישכין חרב מן רבין ובידיון אור חודה החספיו סוף כי
 קניחו הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלכין פני חברו ברבים,
 והמפר בריתו של אברהם אבינו, עליו השלום, והמגלה פנים
 בתורה שלא כהלכה, אף-על-פי שיש בידו תורה ומעשים טובים,
 אין לו חלק לעולם הבא: וי רבי ישמעאל אומר, הוי קל לראש

ונח לתשחרת, והוי מקבל את-כל האדם בשמחה: וי רבי עקיבא
 אומר, שחוק וקלות ראש, מרגילין את האדם לערוה. מוסרת, סיג
 לתורה. מעשרות, סיג לעשר. נדרים, סיג לפרישות. סיג לחכמה,
 שתיקה: וי רבי יהוה אומר, הכיב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה
 נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר: כי בצלם אלהים עשה את
 האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חבה יתרה נודעת
 להם שנקראו בנים למקום, שנאמר: בנים אתם ל' (וייך ליהוה להוי)
 אלהיכם. חביבין ישראל שנתן להם כלי חסדה. חבה יתרה נודעת
 להם, שנתן להם כלי חסדה שבו נברא העולם, שנאמר: כי לקח
 טוב נתתי לכם. תורתו אל תעזבו: וי רבי הכל צפוי, והרשות נתונה,
 ובטוב העולם נדון, והכל לפי רב המעשה: וי רבי יהוה אומר, הכל
 נתון בערבון, ומצודה פרוקה על-כל-החיים. הקנות פתחה,
 והחנוני מקיף, והפנקס פתוח, והיך כותבת, וכל-הרוצה ללוות
 יבא וילוה, והנבאים מהזירין תריד בכל-יום, ונפרעין מן-האדם
 מרעתו ושלא מדעתו, ויש להם על מה שיסמכו, והדין דין אמת,
 והכל מתקן לסעדה: וי רבי אלעזר בן-עזריה אומר, אם אין
 תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה,
 אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם
 אין דעת, אין בינה. אם אין קמה, אין תורה. אם אין תורה, אין
 קמת: וי רבי יהוה אומר, כל-שחכמתו מרבה מפעשיו, למה הוא
 דומה? לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מדעסין, והרוח באה ועוקרתו
 הופכתו על פניו, שנאמר: והיה כערער בערבה, ולא יראה
 כייבא טוב. ושכן חררים במדבר, ארץ מלחה ולא תשוב: אבל
 כל-שפעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו
 מועסין ושרשיו מרבין, שאפלו כל-הרוחות שבעולם באות
 ונשבות בו, אך מדין אותו ממקומו, שנאמר: והיה כעץ שתול
 על מים, ועל יובל ישלח שרשיו, ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו

סתיא בן־חרש אומר, הוי מקדים בשלום כל־אדם, והוי ונב
 לאריות, ואל תהי ראש לשועלים: (א) רבי יעקב אומר, העולם
 הזה דומה לפרודור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרודור כדי
 שתכנס לטרקליו: (ב) הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה
 ומעשים טובים בעולם הזה, מכל־חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת
 של קורת רוח בעולם הבא, מכל־חיי העולם הזה: (ג) רבי שמעון
 בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל תנחמהו
 בשעה שמתו מסיל לפניו, ואל תשאל לו בשעת גדרו, ואל תשתדל
 לראותו בשעת קלקלתו: (ד) שמואל הקטן אומר: ומסיל כיה, וי־ח
 בנפל אויבך (הויך מדיק הבה בשא נח) אל תשמה, ובכשלו אל־יגל
 לכה, פרידאה יי ורע בעיניו, והשיב מעליו אפו: (ו) אלישע
 בן־אביה אומר, הלומד ילך למה הוא דומה? לדיו בתובה על גיד
 תדש, והלומד וכן למה הוא דומה? לדיו בתובה על גיד מחוק: (ז)
 רבי יוסי ברי־יהודה, איש כפר הכבלי אומר, הלומד מן הקטנים,
 למה הוא דומה? לאוכל ענבים קהות, ושותה זין מגתו. והלומד
 מן הזקנים, למה הוא דומה? לאוכל ענבים בשולות, ושותה זין
 ישן: (ח) רבי טאיר אומר, אל תסתכל בקנקן, אלא במה־שיש בו.
 יש קנקן תדש מלא ישן, וישן שאפלו תדש אין בו: (ט) רבי אלעזר
 הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד, מוציאין את־האדם מן
 העולם: (י) הוא היה אומר, הילודים למות, והמתים לחיות,
 והחיים לדון. לידע, ולהודיע, ולהודע, שהוא אל, הוא היצר, הוא
 הפורא, הוא המבין, הוא הדן, הוא העד, הוא בעל־דין, הוא עתיד
 לדון. ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכינה, ולא משוא
 פנים, ולא מקח שחד. ודע, שהכל לפי החשבון. ואל יבטיחך
 יצרך, שהשואל בית כגוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך
 אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך

אתה עתיד לתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים, הקדוש
 ברוך הוא:
 רבי חנניא בן־עקשא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות
 את־ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר: יי
 חפץ למען צדקו. יגדיל תורה ויאדיר:

**כל־ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמך כלם
 צדיקים, לעולם יירשו ארץ. נצר מסעי מעשה ידי
 להתפאר:**

פרק חמישי

(א) **בעשרה מאמרות נברא העולם.** ומה תלמוד לומר, והלא
 במאמר אחד יכול להבראות? אלא להפרע מן הרשעים
 שמאבדין את העולם, שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב
 לצדיקים שמקיימין את העולם, שנברא בעשרה מאמרות: (ב) עשרה
 דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך (כציל האליף בחילום) אפים
 לפניו, שכל־הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא עליהם את
 מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך (כציל
 האליף בחילום) אפים לפניו, שכל־הדורות היו מכעיסין ובאין, עד
 שבא אברהם אבינו וקבל שכר כלם: (ג) עשרה נסיונות נתנסה
 אברהם אבינו ועמד בכלם, להודיע כמה חתנו של אברהם אבינו:
 (ד) עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים, ועשרה על הים. עשר
 מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים, ועשר על
 הים. עשרה נסיונות נפו אבותינו את הקדוש ברוך הוא במדבר,
 שנאמר: וינסו אתי זה עשר פעמים, ולא שמעו בקולי: (ה) עשרה
 נסים נעשו לאבותינו בבית־המקדש, לא הפילה אשה פריח בשור
 הקדש. ולא הסריח בשור הקדש מעולם. ולא נראה זבוב בבית
 הסטבחים. ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים. ולא כבו

הַגְּשָׁמִים אִשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעְרָכָה. וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֵשֶׂן.
 וְלֹא נִמְצָא פְסִיל בְּעֵסֶר, וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים. עוֹמְדִים
 צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְחִים. וְלֹא הוּיָק נֶחֱשׁ וְעָקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם
 מֵעוֹלָם. וְלֹא אָמַר אָדָם לְחִבְרוֹ, צֵר לִי הַמָּקוֹם שְׂאֵלֶיךָ בִּירוּשָׁלַיִם: (א)
 עֲשֶׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְּעָרֵב שֶׁבֵּת בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: פִּי הָאָרֶץ,
 וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֶתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַסֵּפֶה, וְהַשְּׂמִיר, וְהַכֶּתֵב,
 וְהַמַּכְתֵּב, וְהַלּוּחוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף הַמִּזְקִין, וְקַבְרֵתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה,
 וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף צַבַּת בְּצַבַּת עֵשׂוֹיָה: (ב)
 שְׂבָעָה דְבָרִים נִגְלִים וְשֶׁבַע בְּחֻסָּם. הֶחֱסָם, אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי
 שְׂרֹא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמָּה וּבְמִנְיָן, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דְּבַרֵי חֵבֵר,
 וְאֵינוֹ נִכְהַל לְהַשִּׁיב, שׂוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמַשִּׁיב כְּהִלְכָה, וְאוֹמֵר עַל רֵאשׁוֹן
 רֵאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, וְעַל מֶה שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי,
 וּמוֹדָה עַל הָאֵסֶת. וְחַלּוּפֵיהֶן בְּגִלְמֵם: (ג) שְׂבָעָה מִיּוֹי פְרַעֲנוּיֹת בְּאֵין
 לְעוֹלָם, עַל שְׂבָעָה גּוֹפֵי עֲבָרָה. מְקַצֵּתֵן מֵעֲשָׂרִין וּמְקַצֵּתֵן אֵינָן
 מֵעֲשָׂרִין, רָעַב שֶׁל בְּצֻרַת בָּא, מְקַצֵּתֵן רְעִבִים וּמְקַצֵּתֵן שְׂבָעִים.
 גְּמָרוֹ שֶׁלֹּא לְעֵשֶׂר, רָעַב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בְּצֻרַת בָּא. וְשֶׁלֹּא לְטוֹל
 אֶת הַחֶלֶה, רָעַב שֶׁל כְּלִיָּה בָּא. דְּבַר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת
 בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין, וְעַל פְּרוֹת שְׂבִיעִיּוֹת. חָרַב בָּאָה
 לְעוֹלָם, עַל עֲנֵי הַדִּין, וְעַל עֲוֹת הַדִּין, וְעַל הַמּוֹרִים בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא
 כְּהִלְכָתָה: (ד) חָה רָעָה בָּאָה לְעוֹלָם, עַל שְׂבוּעַת שׂוֹא, וְעַל חִלּוֹל
 הַשֶּׁם. גְּלוּת בָּאָה לְעוֹלָם, עַל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְעַל גְּלוֹי עֲרִיזוֹת,
 וְעַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים, וְעַל שְׂמִיטַת הָאָרֶץ. בְּאַרְבַּעַת פְּרָקִים הַדְּבַר
 מְתַרְבֵּה, בְּרִבְעִיּוֹת, וּבְשִׁבְעִיּוֹת, וּבְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִיּוֹת, וּבְמוֹצָאֵי הַחֵג
 שְׂבָכַל שָׁנָה וְשָׁנָה. בְּרִבְעִיּוֹת, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנֵי שְׂבָשְׁלִישִׁית.
 בְּשִׁבְעִיּוֹת, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנֵי שְׂבָשְׁלִישִׁית. בְּמוֹצָאֵי שְׂבִיעִיּוֹת, מִפְּנֵי
 פְּרוֹת שְׂבִיעִיּוֹת. בְּמוֹצָאֵי הַחֵג שְׂבָכַל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִפְּנֵי גֹזַל כִּתְנוּת
 עֲנִיִּים: (ה) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם: הַאוֹמֵר שְׁלִי שְׁלִי, וְשֶׁלְךָ שְׁלְךָ – זֶה

מִדָּה בִּינוּגִית, וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זֶה מִדַּת סְדוּם. שְׁלִי שְׁלְךָ, וְשֶׁלְךָ שְׁלִי
 – עִם הָאָרֶץ. שְׁלִי שְׁלְךָ וְשֶׁלְךָ שְׁלִי – חֲסִיד. שְׁלִי שְׁלִי, וְשֶׁלְךָ שְׁלִי
 – רָשָׁע: (ו) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּרַעוּת: נָח לְכַעֲוֹס וְנָח לְרַצּוֹת, יֵצֵא שְׂכָרוֹ
 בְּהַפְסְדוֹ. קָשָׁה לְכַעֲוֹס וְקָשָׁה לְרַצּוֹת, יֵצֵא הַפְסְדוֹ בְּשִׂכְרוֹ. (ז) יֵשׁ
 הַרְבֵּי, יֵשׁ מִדּוֹת לְהַפְסוֹ. קָשָׁה לְכַעֲוֹס וְנָח לְרַצּוֹת, חֲסִיד. נָח לְכַעֲוֹס
 וְקָשָׁה לְרַצּוֹת, רָשָׁע: (ח) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים: מְהִיר לְשִׁמוּעַ
 וּמְהִיר לְאֵבֶד, יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ. קָשָׁה לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאֵבֶד, יֵצֵא
 הַפְסְדוֹ בְּשִׂכְרוֹ. מְהִיר לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאֵבֶד, זֶה חֵלֶק טוֹב. קָשָׁה
 לְשִׁמוּעַ וּמְהִיר לְאֵבֶד, זֶה חֵלֶק רָע: (ט) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתֵי צְדָקָה:
 הַרוֹצֵה שִׂיתָן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרֵים, עֵינָיו רָעָה בְּשֶׁל אַחֲרֵים. יִתְּנוּ אַחֲרֵים
 וְהָיָה לֹא יִתְּנוּ, עֵינָיו רָעָה בְּשֶׁלֹּו. יִתְּנוּ וְיִתְּנוּ אַחֲרֵים, חֲסִיד. לֹא יִתְּנוּ
 וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרֵים, רָשָׁע: (י) אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכִים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ:
 הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, שֹׂכֵר תְּלִיכָה בְּיָדוֹ. עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ, שֹׂכֵר
 מַעֲשֶׂה בְּיָדוֹ. הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה, חֲסִיד. לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה, רָשָׁע: (יא)
 אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבֵים לִפְנֵי הַכְּמִים: סָפּוּג וּמַשְׁפָּךְ, מְשַׁמְרַת וְנִפְהָ.
 סָפּוּג, שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֵּל. מַשְׁפָּךְ, שֶׁמְכַנֵּס כּוֹז וּמוֹצִיא כּוֹז.
 מְשַׁמְרַת, שֶׁמוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלְטָה אֶת הַשְּׂמֵרִים. וְנִפְהָ, שֶׁמוֹצִיאָה
 אֶת הַקֶּסֶחַ וְקוֹלְטָה אֶת הַסֵּלֶת: (יב) כְּלִיאֲהֵבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר,
 כְּשֶׁל דָּבָר כְּסִלָּה אֲהַבָּה. וְשֶׁאֵינָה תְלוּיָה בְּדָבָר, אֵינָה כְּסִלָּה לְעוֹלָם.
 אֵיזוֹ הִיא אֲהַבָּה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר? זֶה אֲהַבַת אֲמִנוֹן וְתַמָּר. וְשֶׁאֵינָה
 תְלוּיָה בְּדָבָר? זֶה אֲהַבַת דָּוִד וְיְהוֹנָתָן: (יג) כְּלִי־מַחְלָקָה שֶׁהִיא לְשֵׁם
 שְׂמִים, סוֹפָה לְהַתְקִים. וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שְׂמִים, אֵין סוֹפָה לְהַתְקִים.
 אֵיזוֹ הִיא מַחְלָקָה שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׂמִים? זֶה מַחְלָקַת הַלֵּל וְשִׁמְאִי.
 וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שְׂמִים? זֶה מַחְלָקַת קָרָה וְכִלְעִדְתָּו: (יד) כְּלִי־הַמְּנַפֵּה
 אֶת הַרְבִּים, אֵין חֲטָא בָּא עַל יָדוֹ. וְכִלְעִמְחֻסְיָא אֶת הַרְבִּים, אֵין
 מַסְפִּיקֵן בְּיָדוֹ לְעֵשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מִשָּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הַרְבִּים, זְכוּת
 הַרְבִּים תְלוּי בּוֹ, שְׁנֵאֲמַר: צְדָקַת יְיָ עֲשָׂה, וּמִשְׁפָּטָיו עֲסִי שְׂרָאֵל.

רבעים בן־נבט חטא והחטיא את הרבים, חטא הרבים תלוי בו, שנאמר: על חטאות רבעים אשר חטא, ואשר החטיא את ישראל: (יט) כל־מי שיש בו שלשה דברים הקלו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים, הוא מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורח גבוהה, ונפש שפלה – מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורח גבוהה, ונפש רחבה – מתלמידיו של בלעם הרשע. מה־בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע? תלמידיו של אברהם אבינו, איבלין בעולם הזה, ונותלין בעולם הבא, שנאמר: להנחיל אהבי יש. ואוצרותיהם אמלא: אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גהנם, ויורדין לבאר שחת, שנאמר: ואתה אלהים תורדם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם. ואני אבטח בך: (כ) ויהיה בן־תימא אומר, הוי עו כגמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים: (כא) הוא היה אומר, עו פנים לגהנם, ובוש פנים לגן עדן. יהי רצון טלפניך, יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתבנה בית־המקדש במהרה בימינו, ותן חלקנו בתורתך: (כב) הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא. בן עשר לששנה. בן שלש עשרה לפצות. בן חמש עשרה לתלמוד. בן שמונה עשרה לחפה. בן עשרים לרדוף. בן שלשים לכת. בן ארבעים לבינה. בן חמשים לעצה. בן ששים לזקנה. בן שבעים לשיבה. בן שמונים לגבורה. בן תשעים לשות. בן מאה, כאלו מת ועבר ובטל מן העולם: (כג) בן־בג בג אומר, הפך בה והפך בה, דכלא בה, ובה תחוי, וסיב ובלה בה, ומנה לא תזע, שאין לך מדה טובה הימנה: (כד) בן־הא הא אומר: לפים צערא, אנרא:

רבי חנניא בן־עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר: יי חפץ למען צדקו. יגדיל תורה ואדיר:

כל־ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמד בלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ. נצר מסעי מעשה ידי להתפאר:

פרק ששי

שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם וכמושתתם: (א) רבי מאיר אומר, כל־העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד, אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, משמח את המקום, משפח את הבריות, ומלבשתו ענה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק, וחסיד, וישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לדין וזכות, ונהנין משנו עצה ותושיה, בינה וגבורה, שנאמר: לי עצה ותושיה. אני בינה לי גבורה: ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתנפר וכנהר שאינו פוסק, והוא צנוע, וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על־כל המעשים: (ב) אמר רבי יהושע בן־לוי, בכל־יום ויום בת קול יצאת מהר חורב ומכרות ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל־מי שאינו עוסק בתורה, נקרא נוף, שנאמר: נום זהב באף חויר. אשה יפה וסרת טעם: ואומר: והלחת מעשה אלהים המה. המכתב סכתב אלהים הוא, חרות על הלחת: אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן־חורין, אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל־מי שעוסק בתלמוד תורה, הרי זה מתעלה, שנאמר: ומטתנה נחליאל. ומנחליאל צמות: (ג) הלומד מחברו פרק אחר, או הלכה אחת, או פסוק אחד, או דבור אחד, או אפלו אית אחת, צריך לנהוג בו כבוד. שכן מציינו בידו מלך ישראל, שלא למד מאתיו תפל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו, אלופו ומידעו, שנאמר: ואתה אנוש כערכי, אלופי ומידעי. והלא דברים קל וחמר, ומה־ידוד מלך

ישראל, שלא לומר מאחיתפל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו, אלופו ומידעו – הלומר מקברו פרק אחד, או הלכה אחת, או פסוק אחד, או דבור אחד, או אפלו אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד? ואין כבוד אלא תורה, שנאמר: כבוד חכמים יחלו. ותמימים יתלו טוב: ואין טוב אלא תורה, שנאמר: כי לקח טוב נתתי לכם. תורתו אל תעזבו: (וי) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, ותני צער תחיה, ובתורה אתה עמל. אם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא: (ו) אל תבקש גדלה לעצמך, ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך. עשה ואל תתאוה לשלחנם של מלכים, ששלחנך גדול משלחנם, וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעלתך: (ז) גדולה תורה יותר מן הכהנה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלטים מעלות, והכהנה נקנית בעשרים וארבעה, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים. ואלו הן: בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתים, בכינת הלב, באימה, ביראה, בענה, בטמחה, בטהרה וצדק לקוח נטהרות, בשפדוש חכמים, בוקדוק חברים, בפלפול התלמידים, ביישוב, במקרא, במשנה, במעוט מחורה, במעוט דרך ארץ, במעוט הענוג, במעוט שנה, במעוט שיהה, במעוט שחוק, בארך אפים, בלב טוב, באמינות חכמים, ובקבלת היסורין, המכיר את מקומו, והשטח בחלקו, והעושה סוג לדבריו, ואינו מחזיק טובה לעצמו, אוהב את המקום, אוהב את הפריות, אוהב את הצדקות, אוהב את הפישרים, אוהב את התוכחות, ומתרחק מן הפסוד, ולא מניס לבו בתלמודו, ואינו שמש בהוראה, נושא בעל עם חברו, ומסריעו לקף זכות, ומעמידו על האמת, ומעמידו על השלום, ומתושב לבו בתלמודו, שואל ומשיב, שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד, והלומד על מנת

לעשות, המחכים את רבו, והמכונן את שמיעתו, והאומר דבר בשם אומר. הא למדת, שכל־האומר דבר בשם אומר, מביא גאלה לעולם, שנאמר: ותאמר אמת למלך בשם מרדכי: (ח) גדולה תורה, שהיא נותנת חיים לעשיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר: כי חיים הם למצאיהם. ולכל־בשרו מרפא: ואומר: רפאות תהי לשרך (צדק לקוח לשרך שרין במקץ חסות, ויריש ריפואת). ושקוי לעצמותיך: ואומר: עין חיים היא למחזיקים בה. ותמכיה מאשר: ואומר: כי לזית חן הם לראשך. וענקים לגרגרתיך: ואומר: תמן לראשך לזית חן. עטרת תפארת תמננך: ואומר: כי בני ירבו יסוף. ויוסיפו לך שנות חיים: ואומר: ארך ימים פימינה. בשמאלה עשר וכבוד: ואומר: כי ארך ימים ושנות חיים. ושלום יוסיפו לך: ואומר: דרכיה דרכי נעים. וכל־נתיבותיה שלום: (י) רבי שמעון בן־מנסיא משום רבי שמעון בן־יוחאי אומר, הנוי, והכח, והעשר, והכבוד, והחכמה, והאקנה, והשיבה, והבנים, נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר: עטרת תפארת שיבה. בדרך צדקה תמצא: ואומר: עטרת חכמים עשרם. ואומר: עטרת זקנים בני בנים. ותפארת בנים אבותם: ואומר: תפארת בחורים כחם. והדר זקנים שיבה: ואומר: וחפרה הלבנה ובושה התמה, כירמלך יי צבאות בהר ציון ובירושלים, ונגד זקניו כבוד: רבי שמעון בן־מנסיא אומר, אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים, כלם נתקינו ברבי ובבניו: (יא) אמר רבי יוסי בן־קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחורתי לו שלום. אמר לי, רבי, מאיזה מקום אתה? אמרתי לו, מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות? אמרתי לו, בני, אם אתה נותן לי כל־כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבועלם, איני דר אלא במקום תורה. לפי שבשעת פטירתו של

אדם, אין מלודן לו לאדם, לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר: בהתהלכך תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, והקיצות היא תשיחך: בהתהלכך תנחה אתך, בעולם הזה, בשכבך תשמר עליך, בקבר. והקיצות היא תשיחך, לעולם הבא. וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל, טוב לי תורת פיך, מאלפי זהב וכסף: ואומר: לי הכסף ולי הזהב, נאם יי צבאות: וי חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו, ואלו הן: תורה קנן אהרן, שמים וארץ קנן אהרן, אברהם קנן אהרן, ישראל קנן אהרן, בית המקדש קנן אהרן. תורה קנן אהרן מנין, דכתיב: יי קנני ראשית דרכו. קדם מפעליו מאז: שמים וארץ קנן אהרן מנין, דכתיב: כה אמר יי, השמים כסאי והארץ הדם רגלי, איזה בית אשר תבנו ללי, ואיזה מקום מנוחתי: ואומר: מה רבו מעשיך יי, כלם בחכמה עשית. מלאה הארץ קניניך: אברהם קנן אהרן מנין, דכתיב: ויברכה ויאמר, ברוך אברהם לאל עליון, קנה שמים וארץ: ישראל קנן אהרן מנין, דכתיב: עדיעבור עמך יי, עדיעבור עמיו קניתי: ואומר: לקדושים אשר בארץ הטה, ואדירי כל חפצי בם: בית המקדש קנן אהרן מנין, דכתיב: סכון לשבתך פעלת יי, מקדש אדני כוננו דדיך: ואומר: ויביאם אליגבול קדשו, הריזה קנתה ימינו: וכן כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא אלא לכבודו, שנאמר: כל הנקרא בשמי, ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו: ואומר: יי יפסיק טעמו זמלך לעולם ועד:

רבי חנניא בר עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר: יי חפץ למצו צדקה. ונריל תורה ואדיר:

חק לישראל לתשעה באב

היה שמעון לקרא 'חק לישראל' הרגיל בתשעה באב וכו' ה' טען תקל"ו את י"ט, לך נגן טרן תנה"ק רבי מצליח טאחו ת"ל, לקרא חק לישראל מהדברים המותרים בת"ב. אם חל ט"ב ביום ראשון יקרא ששה פסוקים ממסוקי התנ"ך, ואם ביום שלישי או חמישי יקרא חמשה פסוקים.

תורה דברים פרק ד'

כח כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו: ארי חולדון בנין ובני בנין, ותתמתכון בארשא, ותחבלון ותמבדון צלם דמות כלא, ותעבדון דביש קדם יי אלהך לארנא דדמויה כה העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עבדים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון: אמהודית בכון יקא דין זה שפוא וית ארשא, ארי סיכד תיכדון בפריע סגל ארשא דאהון עכרון ית ירנא לתסן לפירתה, לא תורכון יוסין גלה ארי אשמעא תשתיצון: כה והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה: ויכדר יי יתכון ביני עממיא, ותשתארון עם דמנין בעממיא די ידבר יי יתכון לחסון **כח ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון:** ותפלחון